

Eulàlia Lledó Cunill

QUADERN DE GRÈCIA

La transparència de l'instant

LAERTES

Eulàlia Lledó Cunill

QUADERN DE GRÈCIA
La transparència de l' instant

LAERTES

1.ª edició: gener de 2018

© Eulàlia Lledó Cunill

© d'aquesta edició: Laertes S.L. de Ediciones, 2017
www.laertes.es - www.laertes.cat

Fotocomposició i coberta: JSM

Imprès a PodiPrint

ISBN: 978-84-16783-40-3

Dipòsit legal: B-30125-2017

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització de qui poseeix la titularitat de la propietat intel·lectual, amb les excepcions previstes per la llei. Adreçis a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, «www.cedro.org») si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Imprès a la U.E.

Índex

Grècies, trajectes i mars 13

LLIBRE PRIMER

Un viatge per la Grècia continental..... 17

Diumenge 11 de juliol

Barcelona - Pisa - Certaldo 19

Dilluns 12 de juliol

Certaldo - Bríndisi - vaixell 23

Dimarts 13 de juliol

Vaixell - Patres - Corint 27

Dimecres 14 de juliol

Corint - Atenes 33

Dijous 15 de juliol

Atenes - Súnion - Atenes 41

Divendres 16 de juliol

Atenes 49

Dissabte 17 de juliol
Atenes 55

Diumenge 18 de juliol
Atenes - Marató - Àgios Konstantinos 59

Dilluns 19 de juliol
Àgios Konstantinos - Pílion - Bólos 65

Dimarts 20 de juliol
Bólos - Dion - Tessalònica 71

Dimecres 21 de juliol
Tessalònica - Verghina 77

Dijous 22 de juliol
Verghina - els Meteors - Làmia 87

Divendres 23 de juliol
Làmia - Delfos - Hosios Loukas - Levàdia 101

Dissabte 24 de juliol
Levàdia - Eleusis - Micenes 111

Diumenge 25 de juliol
Micenes - Epidaure - Nàuplia 119

Dilluns 26 de juliol
Nàuplia - Mistràs - Kalamata 133

Dimarts 27 de juliol
Kalamata - Messene - Pilos 141

Dimecres 28 de juliol
Pilos - Olímpia - Loutra Kilinis 149

Dijous 29 de juliol
Loutra Kilinis - Patres - vaixell 157

Divendres 30 de juliol
Vaixell - Bríndisi - Pescara 163

Dissabte 31 de juliol
Pescara - Ravenna - Piacenza 165

Diumenge 1 d'agost
Piacenza - Granollers - Barcelona 173

Final de trajecte: punt de partida 177

LLIBRE SEGON

CRETA, GRÈCIA, LA GRÀCIA BANYADA DELS NOMS... 179

ELS BÀRBARS JA SÓN AQUÍ..... 203

EN LA BONÍSSIMA COMPANYIA DELS LLIBRES..... 205

El vent canta en els pins. L'aigua maragda
reposa dolçament celant sirenes.
Un esclat de blancor dins de les platges
la vela hi ha deixat, com un toc d'ala.
El sol besa amb delit les roques roses
i es sent el cant ardent de les cigales.
Floreix el romaní i el cel blaveja.
L'instant sentint-se bell, somriu i calla.

Rosa Leveroni. «Elegies mallorquines»

Grècies, trajectes i mars

He anat dues vegades a Grècia totes dues en molt bona companyia (com en tots els viatges que no he fet sola). La primera estada va durar tres setmanes del mes de juliol de 1993. La segona, va ser també un juliol però força anys després, el 2005.

El primer viatge va ser ja des del bell inici, des de Barcelona, amb cotxe. L'aproximació va fer, és clar, que abans d'entrar a terres gregues travesséssim primerament el sud-est de França i després tota Itàlia de dalt a baix i a l'ample —amb parada a Pisa— fins arribar a Bríndisi, port on vam agafar el vaixell que ens va deixar al Peloponès —a Patres—, on va començar una volta fascinant que va fer una mena de vuit. Primer va transcórrer per Corint, Atenes —ja al continent—, Súnion, Marató, les Termòpiles, Bólos, Pílion, Dion, Tessalònica, Verghina, els Meteors, Làmia, Delfos, Levàdia i Eleusis, ben a prop d'Atenes.

Vam creuar un altre cop a la península del Peloponès per poder visitar-hi Micenes, Tirint, Epidaure, Nàuplia, Mistràs, Kalamata, Messene, Pilos, Olímpia i acabar finalment a Patres de nou. Des de Bríndisi, la italiana tornada va passar aquest cop per Pescara, després —i sobretot— per Ravenna i finalment per Piacenza. De França, tant a l'anada com a

la tornada, només en vam trepitjar aquestes terres de pas, aquesta suspensió del món, que són les àrees de servei. Un altre cop serà.

El segon viatge va consistir en una volta per l'illa de Creta, que va acabar, per sort, amb una visita —tot i que curta— a Atenes. Vam anar de Barcelona a Iràklion (o Càndia), capital de Creta, amb avió en tres etapes. Després de fer un bon *tour* per part de l'illa (Creta és immensa), vam navegar fins al Pireu des de Xània. I un altre cop avió fins a Barcelona.

La volta va començar, doncs, a Iràklion, la capital, amb una incursió obligada a la força discutible reconstrucció de Cnossos. Des d'Iràklion, seguint les agulles del rellotge, vam fer la volta a mitja illa (la banda est). A grans trets, vam pujar a l'altiplà de Lassithi, vam anar a Àgios Nikolaos, Mokhlos, les runes de Gournia —a la badia de Mirabello—, les de Lato; vam fer cap a Elounda i Plaka; després, Sitia i les runes de Kato Zakros, les de Festós i d'Àgia Triada. Vam anar a Kalamaki per arribar-nos a les runes de Gortina i pujar a la verda Zarós. Aquesta volta per l'est de Creta va acabar una mica a l'oest

d'Iràklion, en una altra de les ciutats grans de l'illa, a Rèthimo.

Un cop a Rèthimo, vam creuar a l'ample (no ho és molt) l'illa per agafar un vaixell que salpava de Xora Skafion i anava a Àgia Roumeli. Una altra vegada a Rèthimo, vam anar a Xània i des d'allà a la badia de Kissamos, el punt més oest del viatge que vam arribar. De nou a Xània, agafem el vaixell que ens duu a Atenes i d'allà vam marxar cap a Barcelona amb avió.

LLIBRE PRIMER
Un viatge per la Grècia continental

A Pepa Palacio, tots els blaus de cada cel de Grècia.
A l'Eugènia i a l'Helena, que sempre hi són.

11. Verghina

10. Tessalónica

9. Dion

12. els Meteors

7. Pilon

8. Bólos

13. Làmia

6. Agios Konstantinos

14. Delfos

15. Levàdia

1. Patres

Brindisi

26. Loutra Kilinis

2. Corint

17. Micenes

18. Tirint

20. Nàuplia

19. Epiglaure

4. Sunjón

5. Maratón

16. Eleusis

3. Atenes

23. Messene

21. Mistrás

22. Kalamata

24. Pilos

25. Olimpia

DIUMENGE 11 DE JULIOL

Barcelona - Pisa - Certaldo

Vam sortir de Barcelona de bon matí. Com que era diumenge, als carrers no hi havia ni una ànima, feia un airet suau i el verd de les fulles dels plàtans —el mateix mar de tots els estius— es movia al ritme que marcava l'oratjol; el dia prometia ser bo i generós.

I realment va ser un viatge fantàstic, fresc, ràpid, com un vol. No ens en vam adonar i ja érem a França. Abans, però, mentre travessàvem Girona, vam tenir un cel net, uns núvols tersos, a voltes de festa major, com els plats de nata que somien, realistes, totes les criatures. I abans de la frontera, a l'Empordà, la prova inequívoca de l'existència de déu ens mostrava els seus raigs en forma d'enorme ventall entre uns núvols engolfats. Al lluny, davant de la badia de Roses o potser de la de Cadaqués, la mar, tot d'una, es va tornar plata d'escata de sardina; com un mirall polit va agafar la textura d'un metall lleuger.

Travessem la dolça França, la de les àrees de servei de cinc estrelles, com una exhalació. Ens parem una estona a esmorzar en una que tenia uns racons ignots i ombrívols, un bosc espès, fins al punt que ens hem de posar la rebequeta. Més tard, ens aturem a la darrera, la d'abans de la frontera amb Itàlia, la de

la vista profunda sobre Mònaco i la mar i hi dinem. Portàvem una bona intendència, i és ben sabut que la intendència, per poca que sigui, fa pujar la glucosa fins a nivells insospitats i augmenta les ganes de riure i passar-s'ho bé.

Després, gairebé sense adonar-nos-en, passem la frontera i ja som a Itàlia, a les pujades i les baixades que hi fa l'autopista; anem passant túnels, llargs i curts, cada un i tots numerats i batejats. Els túnels italians, a l'entrada dels quals, encara que foradin una ruta tan deshumanitzada com l'autopista, unes mans amigues i plenes de sol, com a mostra de bondonia i amabilitat, han plantat unes heures per alegrar la vista de la gent que hi passa.

I ja som a Itàlia, a la preciosa Itàlia, ja veiem els *postos de pronto intervento* i la *vigilia dil fuoco* i *tutti i tutte quante*. Itàlia, plena a vessar de meravelles. Com les corbes sinuoses i sensuals que porten a Gènova i a la Riviera d'altres viatges de tan bons records i de tanta alegria. Fem via cap avall, cap avall, sempre cap avall, unes enormes muntanyes a l'esquerra ens marquen el camí, i anem a parar a Pisa. Jo no hi havia estat mai i va ser tot un detall visitar-la.

Vam arribar-hi a mitja tarda, cap a les set, després d'haver passat rabents el nord d'Itàlia. Pisa en va ser un bon tast. Perfecta, amb tota la parsimònia que gasten les ciutats, especialment les no gaire grans, diumenge a la tarda. Passegem, recorrem el Corso, passem el riu per un bonic pont i arribem al Duomo,

al baptisteri, al cementiri, a la torre, ¡i que inclinada!, i jo que em pensava que era sobretot mitologia i tòpic. En efecte, és meravellosa, elegant; una finor, la combinació dels colors, els roses, els verds pàl·lids, el marbre nu, i encara més pel bonic emplaçament, pel bell *prato* que circumda tot el recinte i especialment per la sòbria, l'austera, la perfecta harmonia del cementiri, fastuós en un cel ventós que juga amb els grisos i els plates, fins i tots amb els ocres fumats, d'uns quants núvols. Passegem en calma, respectuosament, després d'haver pogut entrar pels pels al cementiri i haver-lo pogut visitar.

Encara queda esma, moral i ànims de tornar a agafar el cotxe i fer un tram més de camí. Se'ns va fer negra nit per unes carreteretes plenes de giragonses per les quals no passava ni una ànima viventa. Parem a Certaldo a fer nit, en un *albergo* de grat record que es deia Gelli i era a la via Romana, 30. La mestressa era una tal Palmira di Cornamusini, interessadíssima en la filosofia i la filologia, però això encara no ho sabíem.

DILLUNS 12 DE JULIOL

Certaldo - Brindisi - vaixell

Dilluns teníem previst llevar-nos aviat per continuar ben d'hora el viatge però el cansament del dia anterior va fer que no ens alcéssim fins a quarts de nou.

Baixem, paguem una factura prou barata i esmorzem. La senyora Palmira mostra una enorme curiositat pel meu nom grec i això dona peu a unes erudites i concises reflexions filològiques i etimològiques en una catalià força peregrí; d'aquí passem a comentar més noms, i això desemboca a parlar de les respectives professions, coneixements i intel·ligències. Després passem a comentar el nom de la Palmira i la Palmira portada per l'entusiasme de les informacions i sabedora que el coneixement no ocupa lloc, es tira l'*espresso* per sobre. Amb una gràcia encantadora i plena de lleugeresa s'arrabassa el davantal, s'espolsa una mica el jersei, llevant tota importància a l'incident, i continua perorant com una possessa. Encantadora Palmira, ¿què deu fer allà, a Certaldo, òrfena potser de converses filològiques?

Finalment marxem per unes carreteres envitricollades, jalonades per pins i per turons, fins que desemboquem a l'autopista. I el viatge es converteix en una successió de quilòmetres i més quilòmetres,

amenitzats i puntuats per diversos *cappuccinos* i *espressos*. Indefectiblement, quan marxem dels bars de les diferents àrees de servei, si no hem agafat el rebut, l'inefable *scontrino*, ens persegueixen perquè es veu que Hisenda els toca el crostó si no el donen. El que ja no sé és si et pot passar res si no l'agafes.

Anem travessant Itàlia, deixem Roma a la dreta i tants i tants noms i ciutats evocadors i incitants. Itàlia va canviant mentre la travessem, de color, de textura, de geografia, de sol, d'arbres, de cel, d'aspecte. Les mil cares d'Itàlia.

Ens aturem a dinar en una àrea de servei que té, ¡oh meravella!, uns quants arbres, i ja abans de poder baixar del cotxe, per la finestreta, ens ofereixen joies, or, divises, no sé quants *bisnes*... No ens n'hem adonat però ja hem arribat a l'àrea que correspon a Nàpols; mafiosos de pacotilla hi pul·lulen amb les ofertes més inversemblants. Uns cartells posats per la policia que, de tant en tant, amb la seva presència en propícia una gran, tumultuosa, però efímera i passatgera desbandada cap als lavabos, n'avisava dels perills. Dinem la mar de distretes, mentre veiem les hàbils maniobres d'un que no arriba a gàngster i, malhumorat, renta vidres de cotxe sense demanar permís a ningú amb les subsegüents bronques que això li comporta.

Itàlia continua canviant i el sud és una gran sorpresa, passem de l'erm més erm i més polsós, de planes assolellades i sens fi, a pujar rabents a altures i

no tan altures on hi ha trossos de paisatge ombrívols plens d'arbres i vegetació.

L'últim tros de camí, ja fora de l'autopista, de Bari a Bríndisi, sempre resseguint un mar blau de cobalt, profund i lluminós, sempre vorejant la costa, és un desfet de figueres i palmeres, de construccions planes i emblanquinades, radiant sota el sol de la tarda.

La conducció italiana ha millorat molt, es veu que han fet algun tipus de campanya, però encara apliquen, i nosaltres també, aquell principi de «per aquesta carretera de dos carrils, si hi passen dos cotxes també en deuran passar tres...», i així anem fent fins arribar a Bríndisi, de bon humor, animades per l'alegre conducció.

Sense ni adonar-nos-en, tot s'hi conjura, som tot d'una al capdavant del passeig que dona al moll, a l'estació marítima; també, sense adonar-nos-en, hem aparcat el cotxe en un lloc impossible; sense adonar-nos-en, hem comprat bitllets per aquell vespre i per tornar algun dia i, sense ni adonar-nos-en, de sobte, a quarts de vuit del vespre, estem dalt d'un vaixell, l'Ouranós, que ens portarà i ens retornarà de Grècia.

Un miracle si penso en tota la gent que m'ha explicat que ha estat un o dos o més dies a Bríndisi esperant per embarcar cap a Grècia. Arribar i moldre. Alguna dea que està a favor nostre. És tanta l'alegria que ni recança tenim de no haver pogut fer ni tan sols un cop d'ull a Bríndisi (el que es perd quan guanyes).

Un cop dalt ens adonem que la intendència comença a fer figa: només queden unes quantes galetes; el vaixell és grec i no tenim dracmes.

Finalment és possible baratar lires per bocates calents i begudes. Tot bé. Fa una tarda esplèndida, Bríndisi fa estona que ha quedat enrere en l'or d'una posta refulgent. El vaixell es mou bé i la singladura serà llarga.

DIMARTS 13 DE JULIOL

Vaixell - Patres - Corint

El dia abans, a l'estació marítima, el senyor que ens va vendre els bitllets, ens va convèncer que ens quedéssim camarot, vaja, cabina. ¡Quin encert!, la cabina és, encara que no té ull de bou, grandeta i acollidora, plena d'un aire condicionat no gaire rigorós; s'hi està bé.

Dormim una estona i unes veus que anuncien: «¡Corfú...!, ¡Corfú...!» ens desperten. Són les cinc o quarts de sis del matí. Sortim, el vaixell, en efecte, està arribant a Corfú. La fortalesa grisa, fosca, es retalla en el port; el poble es desplega mandrós davant nostre; les figueres, els arbres es gronxen sota el ventet de la matinada; Corfú està ple de promeses a cau d'orella.

Després, el vaixell, majestuós, creua un tros de mar no gens ample i es planta a Igumenitsa, davant per davant de Corfú però ja al continent grec. En l'interval, a poc a poc, molt a poc a poc, ha anat sortint el sol amarant carenes i més carenes d'una llum suau i humida, esbandint boirines i donant perspectives inaudites a illes i muntanyes.

Igumenitsa és com una gran gimcana plena de tots els múltiples cotxes, camions, caravanes, autocars, jips, que vomiten els diversos vaixells i que s'hi mouen

amb dificultat; també hi ha una gràcil, hàbil i silenciosa competició de perícia i maniobra entre totes les barques, vaixells, transbordadors, ferris, barcasses, que apareixen i es multipliquen en el diminut port.

El matí va passant mandrós com el fum que surt de la xemeneia del vaixell. És un bon moment per passejar, per prendre l'aire, per mirar el paisatge. Primer les carenes es veuen només a l'esquerra, més tard, s'aniran desplegant a banda i banda del vaixell: a l'esquerra, el continent; a la dreta, el Peloponès, la cornisa nord del Peloponès. De tant en tant és bo refugiar-se a la cabina a llegir o dormir una estona.

El vaixell arriba bastant puntual a Patres.

Desembarquem, canviem dòlars i a córrer. Patres és força lleig però ja ens agrada, perquè té una mica, mica, l'aire del que serà Grècia, les ciutats, les flors, els arbres. El pla del dia és anar de Patres fins a Corint. Una carretera que ressegueix la costa hi duu.

Esta carretera de Corinto a Patras, a pesar de un trazado tan peligroso, a veces a plomo sobre el mar sin siquiera un parapeto, sólo puede recordarse con el deseo de volver a recorrerla, deteniéndose ante el olor a pinos como

en una cita, o ante una vista particularmente hermosa, deteniéndose en los cafés para beber el café que de turco se ha convertido en griego.

Cesare Brandi. *Viaje a la Grecia antigua*

Sense ni voler-ho, gairebé abans de sortir de Patres, entrem a l'autopista, en una de les curioses autopistes gregues. Hi circulem una estona però de seguida l'abandonem per una carretera on de seguida hi veiem una mostra del peculiar i habitual transport familiar grec: una vespino atrotinadíssima, preferentment un velomotor ben polsós, en la qual van una criatura, el pare, la mare, una altra criatura, diversos cistells...; optativament, la mare en pot portar una altra a la falda. Deuen tenir un motor més potent que les d'aquí.

La prodigiosa carretera va fent ruta per la vora de la mar, per una mar blava, d'un blau increïble, llampant; d'un blau de cobalt fosc, enèrgic, brillant i rialler alhora, amb una escuma d'una puresa que de tan blanca fa mal als ulls.

Travessem poblets arraulits vora la mar, blancs de sal, blaus de cel. Anem pel costat de delicades buguenví·lees, hibiscus de foc, pittosporums, tarongers i llimoners que sembla que, com si fos primavera, acabessin de brotar, del verd més tendre els brots, amb unes fruites madures, rodones, pesants. Fem via per la vora d'unes muntanyes esquixades per la plata de les oliveres, alegres al vent, i pel verd profund, en-

cantat, ple de bons auguris, dels xiprers. Els ulls se'ns comencen a emborratjar de colors; el nas, d'olors; els sentits es desvetllen i inunden el cos d'una alegria que ràpidament es propaga a l'ànima. El camí és una enorme rialla badada al cel, al sol, al vent, al mar.

A mig camí entre Patres i Corint —no sabria dir ben bé on, però era més o menys cap a Platànou—, baixem fins al mar i ens instal·lem en un bar a la vora d'un mar net i blau, jugarer.

La costa del Peleponeso, en el estrecho de Corinto, ve desplegarse como en una inmensa panorámica las montañas del Ática: con los prismáticos se ve incluso Delfos. Y el mar, allí dentro, entre una costa y otra, depositado como la pasta vítrea de un esmalte en el alvéolo, colmado y tierno, azul y límpido, parece un lago, un río, un estrecho, un mar.

Cesare Brandi. *Viaje a la Grecia antigua*

La senyora del bar ens ofereix el que hi ha, amana, calamars, peix... Se'ns continuen desvetllant els sentits, la *feta*, el bon formatge de cabra grec, amb un punt de sal i d'aspror, trencadís quan es talla prim, que combina tan bé amb les olives negres, de tan llustroses a punt de rebentar, i amb l'oli untuós, prodigiós, de mil reflexos, que s'estén pel paladar com una joia, el tomàquet, la ceba, el pebrot..., i els primers calamars de la temporada, sense rentar de tan frescos, amb un arrebossat integrat i perfecte, un tast de mar. (Se suposa que, després del semidejuni del

viatge amb vaixell, menjar de tant en tant no fa cap mal.) Abans de tornar a agafar la carretera principal, a més de no badar amb la vegetació exuberant, hem de vigilar de no xocar amb cap cabra ni d'atropellar cap membre d'una nombrosíssima família d'ànecs que fa la migdia parsimoniosament repartida per la carretera.

I arribem a Corint cap al tard, a la posta i el primer que fem és comprar-hi panses. Tenim temps just de pujar, volant, a l'Acrocorint, al castell medieval, a l'enorme fortalesa templària que domina des d'una altura prodigiosa, com si fos una àguila, tota la badia, la planura, els camps i els camps de blat, les oliveres i els fruiters, i que té l'antiga Corint als peus. L'espectacle és meravellós, la posta vermellosa i càlida; d'un roig intens la nostra pell, la cara, mans i braços; no hi ha ni una ànima. Veiem, després de la posta, la immensitat del cel, la lluna i les estrelles. Es fa fosc, busquem un lloc per dormir i anem a parar a una pensió que té un pati gran, ple de pins i de llumets. L'animat equip que treballa a les excavacions sopa en una enorme taula.

L'habitació dona a una estreta i llarga terrassa que comparteix amb més cambres. La nit és fresca, la flaire resinosa dels pins puja mandrosa des del pati, se senten els grills cantar, passa una brisa lleugera, i les fulles alcen frescor i aixequen ventalls de gràcia. La nit és perfumada i generosa: ja som a Grècia.

DIMECRES 14 DE JULIOL

Corint - Atenes

Ens llevem cap a les vuit però tenim una revelació i «sabem» que són les nou... Baixem i ho comprovem i, en efecte, eren ja les nou: hi ha canvi d'horari respecte a Barcelona.

Esmorzem un cafè i unes pastes que ens ofereix la mama Elisabet de la pensió. Abans d'anar-nos-ens dona una paperina amb panses —evidentment de Corint— i cigronets torrats que ens mantindran en peu en més d'un moment.

Fa un dia millor que el millor que s'hauria pogut somiar, el cel és d'un blau cel fosc, d'un blau esclatant que embriaga. Ens plantem a les runes en un salt, aparquem el cotxe sota uns pins. Grècia és tan feraç i generosa que dels baladres roses i blancs, esquifits, de les nostres carreteres o dels matolls que separen les dues direccions de les autopistes italianes, n'ha fet uns arbres plens d'ufana, de tronc gruixut i unes flors que van del blanc d'ametller a tots els matisos del rosa pà·lid i el vermelló.

Corint és una meravella sota un cel d'un blau rentat, sota un sol suau. Passegem i passegem sense cansar-nos pels temples. L'impressionant temple d'Apol·lo, amb les grans columnes daurades una

mica a l'estil de les de Paestum; el d'Hera; les vies; les canalitzacions per a l'aigua; les botigues; les construccions romanes o fins i tot bizantines; el museu petit i amable, inundat d'un sol que el fa resplendir. Mosaics, estàtues, escenes guerreres d'amazones i soldats, gerres i atuells, un pati acollidor.

Corinto está obsesionada por el ansia de oro. Puedes imaginarte, madre, que fabrican de oro no sólo los instrumentos del culto y las joyas, sino también utensilios corrientes, platos, cuencos, jarros, incluso esculturas, y que estos objetos se venden a alto precio alrededor de su Mediterráneo, y que incluso están dispuestos a cambiar cereales, bueyes, caballos y armas por oro sin labrar, por simples lingotes.

Christa Wolf. *Medea*

Sortim. El dia continua radiant i rialler; fan ganes d'estintolar-se en un pedrís i fer el mateix que un dia va fer Diògenes de Sínope en aquesta mateixa Corint: un matí assolellat d'hivern, quan el gran Alexandre, que sabia que Diògenes era un home savi entre els savis, li va dir que li demanés el que volgués que ell, l'home més poderós de la terra, li ho concediria, Diògenes li va contestar simplement, mandrosament, que fes el favor d'apartar-se, que li tapava el sol.

Després tornem a pujar a dalt, al castell d'Acrocorint; no ens volem perdre l'espectacle de la badia, del mar, de Corint de dia, sobretot en un dia

tan clar. Per la carretera arrepleguem dues ancianes de Madrid que fan autostop.

Ens expliquen que és el viatge de la seva vida, que fa anys que estalvien per fer-lo, que de vegades han dubtat de si arribarien abans els diners o la mort o xacres definitives que ho impedissin... Exemplars, ho han aconseguit, hi han anat amb avió i per allà es mouen amb transport públic. Ja fa dies que hi són, estan a punt d'anar-se'n. Han estat a Thira, a Santorini, perquè volien veure Delos; Atenes els ha encantat; s'han emocionat amb Delfos i ens recomanen d'anar-hi (ho farem); els seus ulls ho han vist, han viscut per veure-ho i estan exultants. Ens expliquen les seves ancestres catalanes, ens parlen displicents de fills i nores, que sembla que no enyoren gaire, i comenten una traducció al castellà de poemes de Catalunya durant el franquisme que fa el fill d'una d'elles i a la qual, de tant en tant, dona una ullada.

Diuen que que bé que les haguem arreplegades, que pel seu peu segurament no haurien arribat mai a dalt..., que és la primera vegada que paren un cotxe, que els hem anat *como agua de mayo*.

Ens mirem, amb una altra llum, el mateix espectacle de la nit anterior. El trobem una altra vegada prodigiós, el mar fa unes aigües blaves de diferents tons de cobalt que la nit anterior no podíem veure, fa un aire vigoritzant. Quan tornem al cotxe, com qui no vol la cosa, apareixen com per art d'encanteri i ben oportunament les dues senyores que havíem

pujat fins al castell i, com que anem cap a Atenes, és a dir, en direcció al canal de Corint, que és on volen anar elles, les convidem a continuar el viatge fins allà. Estan contentíssimes d'anar-hi tan ràpid; felices de veure una cosa més.

El canal és una obra impressionant. Tallat a pic ara fa un segle, talla l'alè quan el veus allà baix, la terra, lleument inclinada dels cantons, com una ferida, el fi camí que hi fa el mar blau a baix de tot al llarg d'una mica més de sis quilòmetres. Sembla estret i fi però fa més de vint metres, la carretera tremoladissa el travessa i fa de tirant al continent ben a prop del gràcil i diminut pont del tren. Fantàstic.

Ara sí que diem adeu a les senyores, que tornen enrere, cap a Nàuplia, no sense deixar de recomanar-nos que hi anem (també ho vam fer, quan ja gairebé ni recordàvem les senyores que tan a gust vam tragar). Continuem camí sempre vorejant el mar, ara per una carretera que en comptes de seguir la cornisa nord del Peloponès, segueix la cornisa sud del continent; és a dir, ara tenim el mar a la dreta. Una altra pura meravella.

La carretera i l'autopista van paral·leles i de tant en tant s'entrellacen. Ens mantenim fidels a la carretera i en tenim el premi: la zona és despoblada, de tant en tant unes quantes cases, un petitíssim poblet, un hotel o un càmping realment encantador. Des de la carretera que s'arrapa valenta al flanc de la muntanya l'espectacle del mar, de la costa, és fastuós, una

de les costes més boniques que jo he vist mai, amb uns racons per quedar-s'hi a pescar sempre més. Davant, tancant el mar, o la costa més est del Peloponès, que hi fa com una badia, l'illa d'Egina i, ja més cap a Atenes, refulgent en la tarda, l'illa de Salamina i els illots que l'acompanyen.

Mentre fem via per aquesta carretera, la mar no deixa de temptar-nos i de seguida, sense oposar-hi ni un bri de resistència, ens hi deixem caure. Parem en un petit lloc de mar que es diu Àgios Theòdori. A la platja només hi ha gent grega repartida en petits grups força allunyats entre si atès que gairebé no hi ha ningú. La platja és de còdols fins, l'aigua és clara i transparent, les oliveres i els pins gronxen les seves branques sobre l'aigua. Mires avall, mires amunt i la platja no s'acaba mai, gairebé no t'ho pots creure. Fem un bany reparador i refrescant entre rialles i esquitxos; l'aigua ens atrapa amb els seus encants.

Al llarg de tota la platja de tant en tant hi ha un *xiringuito* estratègicament situat, s'estenen sota esponeroses parres i l'ombra benèvola i atapeïda d'uns pins gegantins. Anem al que hi ha més a prop i continuem el règim d'amanides i calamars. Demanem cafè i ens porten uns gots llargs plens d'una beguda dolça i densa, la barreja de llet, nescafé i sucre que en les seves múltiples variants ens acompanyarà tot el viatge, és a dir, un Nes; aquesta primera va ser espessa, cremosa, no gaire dolça, amb molta escuma i freda, bé, vull dir, *frapé*, que és com n'hi diuen allà.

Quan ja tinguérem fora el desig de beguda i de menja, vam continuar viatge sota el sol de migdia. El camí, la platja, la costa fins a Kineta, és prodigiós. A Kineta les platges són de sorra fina, daurada al sol. Més enllà, cap a a la zona de Mègara, la costa continua sent preciosa, però sobretot ho és la vista al fons: illes, muntanyes, badies.

Després ja vam entrar a la zona més poblada d'Eleusis i de la rodalia d'Atenes. Vam entrar a la ciutat com una exhalació, cap al centre, com si sabéssim on anàvem, i ho devíem saber perquè vam anar directes cap al carrer Athinas, el que ajunta la plaça d'Omònia amb el carrer Ermoú; és a dir, amb la plaça Monastiraki (literalment, *monastiret*) i la Plaka. Allà mateix, al carrer Athinas, una mica més amunt del mercat central, vam trobar el que en aquell moment era un hotel tronat, decadent, amb vestigis del seu antic esplendor, però net i tranquil que ens permetia, per poc preu, hostatjar-nos al bell mig d'Atenes. Tota una troballa perquè, a més, tenia aparcament; ben curiós, això sí: consistia en un espai al carrer tancat per una cadena. Es tracta de l'hotel El Greco (Athinas, 65; ho apunto perquè, tot i que no sé si restaurat o no, encara existeix. Anys després vaig parar una mica més avall al mateix carrer Athinas, al Cecil, també perfectament situat).

Ens van donar una habitació amb un empaperat prodigiós, gran i àmplia, amb uns llits fastuosos i durs; els llits a Grècia són una meravella. El lavabo

tenia marbres per tot arreu, deixaven entreveure l'esplendor passat i el camí d'or rovellat que deixa l'aigua a les piques.

Encara queda dia i tenim temps per a una visió llunyana del Partenó. Sortim de pressa a veure si encara hi podem entrar. Just quan hi arribem, tanquen. L'albirem de lluny, acumulant desig.

Pero una cosa se sabe, y nunca se ha perdido de vista, no se ha ausentado ni un instante: la Acrópolis. Es ciertamente un milagro geográfico. Sólo una comparación puede sugerir el Vesubio. También el Vesubio, en Nápoles, se ve desde todas partes, pero es un poquito más alto. La Acrópolis, en definitiva, no es mucho más elevada que el Aracoeli, y sin embargo asoma como un rayo, sobre los tejados, sobre las plazas. Casi diría que se ve incluso más que el Licabeto, aunque el Licabeto tenga aquel convento blanco en la cúspide que brilla como un faro.

Cesare Brandi. *Viaje a la Grecia antigua*

Ens n'anem a donar una volta i a veure'l des de l'Esfinx. ¡Quin passeig més prodigiós a la caiguda de la tarda, a la fresca del capvespre! Atenes, neta i impol·luta, s'estén sencera als nostres peus; davant mateix, el Partenó i l'observatori; més lluny, la muntanya del Licabet; l'estadi nou; encara més lluny el Pireu. Hi ha una llum daurada que enamora.

No acabem mai de passejar, finalment recalem en un bar al començament del parc, de la muntanya que va a l'Esfinx.

Abans, però, veiem un bateig bizantí a l'esglesiola del costat. Hi bategen un nen que té ben bé un any, en una església plena d'olors embriagadores de cera i encens. El bateig és molt concorregut i el pope, entre aspersion i aspersion, entre immersió i immersió del pobre infant, no para de fer broma amb la gent que hi assisteix; tothom riu i està de bon humor. Finalment la pobra criatura esclata en plors, la gent està més contenta encara: finalment ho han aconseguit.

Anem al bar i ens prenem dos reparadors nescafès, aquest cop força complets. No tot és alegria, però, a una taula propera hi ha dues dones i un home que parlen greument; tot d'una, sense fer cap escarafall, la dona més gran es posa a plorar silenciosament. Se'n van discretament. Els drames humans esclaten sense parar a totes hores, a tot arreu. ¿Què devia passar en aquella taula tan continguda?

És tard, s'ha fet fosc, tornem cap a l'hotel cansades d'un dia tan curull. Demà a primera hora, el Partenó.